

ספרים

ספר על ברדיצ'בסקי

אתו, התבודדותו — כל אלה ניתנים על יסוד מקולות ראשוניים, והדברים בעיקרם ובכללם נכוחים ואף יש בהם מן ההיחוש וזדאי שלא נעשה כן עד כה לסופר הנערץ.

יצירי רוחו לשטחיהם המרובים והי נרחבים. — סיפור, ביקורת, הגות, פובליציסטיקה, מחקר ואגדה — כל מכלול יחסי של ב. לשאלות דת, אדם, חברה, לאום, ספרות, מזרח ומערב, יחסים שידעו ניגודים לא מעטים והם הסעירו תמיד והתסיסו, השפעות שהושפע וכוח השפעתו הרבה על הדור, ומעל לכל ברדיצ'בסקי האמן — כל אלה נתפרשו בהרחבה (בהלק השני של הספר), באלה קדמו לו לישורון קשת רבים, אך גם באלה תרם תרומה חשובה, לפי דרכו, להבהרת יצירתו של מ"ב, ראשי דרכיה וסימניה המובי הקים, אלה שעשו אותה חטיבה מיוחדת שאין מושלה בספרותנו.

ואגב קריאת הספר הלכתי אצל מ"ב עצמו, ושוב, כתמיד, נגלה נגלה לי בכל גדלו ובוחו, כל מקום ומקום שפתחתי בו צדני באמת שבו, בחדירה העמוקה לפנימיותם של דברים, בעצמי מיות השלמה הבוקעת ועולה מכל שורה ושורה, ותהא מנוסחת כאשר היא מנוסחת, ובכשרון האמן שבו. האומר כי גם שעתו הוא עברה מעיד על עצמו כי מטבר'מכבר לא פתח ספר מספריו. מ"י ברדיצ'בסקי צודנו שיין לדור, ואם ספרו של ישורון קשת יעורר רבים, וכיחוד מורים ומחנכים, כאשר עורר אותי, לשוב ולקרוא את ברדיצ'בסקי, והיה גם זה שכרו.

ד. זכאי

הידת מיכה יוסף ברדיצ'בסקי, עם כל שנכתב עליו — ונכתב עליו הרבה — לא נפתרה עדיין, דרך חינו המיוחדה במינה על הגלוי והכסוי בה, עליו חיו וידידותיו, היאבקותו עם עצמו, אדם ואלוהים, כיבושיו ביצירתו רבת הידועים, דברי המלחמות שעשה, סערת רוחו הממריאה — כל אלה אומרים עוד, דרשני. המשורר והמסאי ישורון קשת ניסה בספר רבי'מדות (מ. י. ברדיצ'בסקי—בן גריון — חיו ופעלו, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האר"י ברסיטה העברית, ירושלים תשי"ח, 304 ע') לגולל את הפרשה הזאת, לפענה את סתומותיה ולחשוף את יסודותיה, הוא ניגש למלאכתו כשהוא מצויד יפה בידע רבה בכלל יצירתו של מ"ב, ללשוניותה — עברית, אידיש וגרמנית — למן ראשיתה ועד סופה. ולענינו גם תעודות שלא ראו עוד אור ואין כמותן לחשיבות ולנאמנות, הלא הם קטעי יומנו של מ"ב שבעזבונו ניתן לאמר, כי המחבר השתלט יפה על החומר הרב הזה, ודיוקנו של הסופר ניתן (בהלק הראשון של הספר) על כל מלואו, בהבלסת כל קו ותג, ועם כל ההערצה אל נשוא חיבורו, ללא כל החלקה והעלמה, הוא הציץ לפני ולפני גים של חיי ב. עתים גם למעלה מן הדרוש, ודרכו לראות בכל סיפור ספר פזרי ב. קווים אוטוביוגרפיים הסעתה אותו לא אחת לפסוק בדברים שאין להם ולא יכול להיות הכרע, וגם אם קוראים לעזרה את הפסיכואנאליזה, כי הם מכבשונה של הנפש שאין לרדת לסוף מעמקיה ותעלמותיה, דברים שבינו לבין עצמו ובני משפחתו, בינו ובין סופרים בני דורו, אתגתו ושני